herpy

JASZCZURKI WŁAŚCIWE

Fringe-fingered Lizard

Acanthodactylus erythrurus

Acanthodactylus erythrurus to szybka, smukła jaszczurka z Półwyspu Iberyjskiego i północno-zachodniej Afryki, o długich, frędzlowatych palcach, brązowo-szarym ubarwieniu i czerwonawym ogonie u młodych osobników oraz u samic w okresie godowym. Osiąga 18-23 cm, żywi się owadami i wymaga głębokiego piaszczystego podłoża, silnego światła słonecznego i wysokiej temperatury.

Rodzina: Lacertidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**18-23 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-8 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Półpustynia i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**100 × 50 × 40 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**25-35 °C**
Miejsce wygrzewania	**40-45 °C**
Temperatura w nocy	**15-22 °C**
Wilgotność	**30-50%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 3
Zimowanie	**10-15 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**W parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**10-18 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**1-8 jaj**
Zniesienia w roku	**1-2**
Inkubacja	**35-60 dni** przy 25-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Acanthodactylus erythrurus to średniej wielkości, szybka jaszczurka o spiczastym pysku, nieco grubej nasadzie ogona i długich palcach z frędzlowatymi krawędziami łusek, które zapewniają przyczepność na sypkim piasku. Gatunek osiąga łącznie 18-23 cm, a ogon stanowi około dwóch trzecich tej długości. Długość ciała od pyska do kloaki wynosi do 8 cm. Barwa podstawowa jest brązowa do szarej z białawym, szarobrązowym lub czarnym rysunkiem, a młode są bardziej kontrastowe niż dorosłe. U młodych i podrostków spód ogona jest często jaskrawoczerwony lub pomarańczowy; z wiekiem barwa ta stopniowo zanika, ale samice w okresie godowym znów mają czerwony ogon i czerwone uda, a u samców wyraźniej widać żółte plamki przypominające oczka.

Zwierzę jest bardzo szybkie, biega nisko przy ziemi i w razie zagrożenia może odrzucić ogon. Ogon odrasta, ale bez nowych kręgów. Taksonomia nie jest ustalona: marokański *Acanthodactylus lineomaculatus* został połączony z tym gatunkiem, a niektóre górskie populacje w Hiszpanii wyodrębniono jako osobne gatunki (*Acanthodactylus lacrymae* i *Acanthodactylus montanus*), więc zwierzęta w handlu mogą należeć do różnych form. Długość życia w niewoli nie jest udokumentowana; 5-8 lat to szacunek na podstawie innych małych jaszczurek.

Samce są terytorialne i mogą ze sobą walczyć. Zwierzę jest płochliwe i nadaje się do obserwacji, a nie do brania na ręce.

Występowanie i środowisko

Acanthodactylus erythrurus występuje w południowej i środkowej Hiszpanii oraz w Portugalii, na Gibraltarze i w Afryce Północnej: w północno-zachodnim Maroku i północnej Algierii. W Hiszpanii spotyka się go głównie wzdłuż wybrzeża i w dużych dolinach w głębi lądu; na północy sięga wzdłuż wybrzeża Morza Śródziemnego do okolic Girony. Stwierdzenia spoza tego obszaru nie są potwierdzone.

> **Naturalny zasięg:** Hiszpania, Portugalia, Gibraltar, Maroko i Algieria.

ŚRODOWISKO

Acanthodactylus erythrurus zamieszkuje otwarte, ciepłe i suche miejsca z rozproszoną roślinnością: wydmy nadmorskie, piaszczyste równiny z niskimi zaroślami, kamieniste zbocza i lasy dębu korkowego. Gatunek potrzebuje sypkiej ziemi do kopania i niskich zarośli jako kryjówek. Trzyma się ziemi, zakopuje się w piasku i chowa pod kamieniami oraz pod korą dębu korkowego.

Zwierzęta są aktywne w dzień i wygrzewają się na ziemi, przechodząc na przemian między słońcem a cieniem. Na ciepłym wybrzeżu na południu i wschodzie są aktywne niemal przez cały rok, natomiast w chłodniejszych częściach zasięgu jesienią i zimą chowają się w samodzielnie wykopanych, nasłonecznionych norach i przez kilka miesięcy pozostają nieaktywne, zwykle od listopada do lutego. Gody trwają od marca do czerwca, a samice składają jaja od czerwca do sierpnia, w ciepłych rejonach często dwa razy.

Pokarm stanowią głównie mrówki i inne owady, pająki oraz inne drobne stawonogi; zjadane są też niewielkie ilości pokarmu roślinnego, np. płatki kwiatów.

Hodowla

TERRARIUM

O hodowli *Acanthodactylus erythrurus* wiadomo niewiele. Gatunek żyje na ciepłym, sypkim piasku i żwirze z rozproszonymi zaroślami w klimacie śródziemnomorskim z gorącym, suchym latem i chłodną zimą, a zalecenia opierają się na tym oraz na pokrewnym *Acanthodactylus scutellatus*, który utrzymuje się w ten sam sposób. Para potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 100 × 50 × 40 cm (długość × szerokość × wysokość). To szybkie, biegające zwierzęta, więc najważniejsza jest powierzchnia dna, a niskie terrarium w zupełności wystarczy.

Podłoże stanowi warstwa piasku o grubości 8-10 cm, aby zwierzę mogło się zakopać. Na piasku ułóż płaskie kamienie, korę korkową i suche gałęzie jako miejsca do wygrzewania i kryjówki. Sztuczne jaskinie są rzadko używane; zwierzęta wolą zakopywać się w piasku. Rośliny nie są konieczne, ale sucholubne rośliny i kępy traw dają osłonę.

W jednym terrarium trzymaj tylko jedną parę. Samce walczą ze sobą i kilku samców nie można trzymać razem. Pokrywa musi być szczelna, bo zwierzęta są szybkie. Do składania jaj potrzebne jest miejsce z lekko wilgotnym piaskiem, w którym samica może kopać; miska z 10 cm wilgotnego piasku jest łatwa do przeszukania, gdy trzeba wyjąć jaja.

TEMPERATURA

Acanthodactylus erythrurus bardzo lubi ciepło: aktywne dorosłe osobniki utrzymują w naturze temperaturę ciała 32-38 °C. W dzień w terrarium powinno być 25-35 °C, z miejscem do wygrzewania, którego powierzchnia pod lampą punktową osiąga 40-45 °C, a w nocy 15-22 °C.

W chłodniejszych częściach zasięgu zwierzęta zimują mniej więcej od listopada do lutego, natomiast na ciepłym wybrzeżu są aktywne prawie cały rok. Odpowiada temu chłodny spoczynek w 10-15 °C przez 8-12 tygodni z wyłączonymi lampami grzewczymi i krótkim dniem. Zimować mogą tylko zdrowe i dobrze odżywione zwierzęta, a karmienie przerywa się kilka tygodni wcześniej, aby jelita były puste. Zobacz też temat o zimowaniu.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 30-50 %, jak w suchym, otwartym środowisku naturalnym. Piasek ma być suchy; wilgotny utrzymuje się tylko piasek w pojemniku do składania jaj, a terrarium poza tym powinno być dobrze wentylowane.

Zwierzęta piją z płytkiej miski z wodą i zlizują krople z kamieni, gdy od czasu do czasu lekko zrosisz terrarium. Wodę wymieniaj codziennie.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Acanthodactylus erythrurus jest aktywny w dzień i dużo się wygrzewa, dlatego terrarium potrzebuje silnego światła i UVB. Nad miejscem do wygrzewania zastosuj świetlówkę T5 do strefy Fergusona 3, tak aby zwierzę miało przy głowie indeks UV 3-5; odległość ustal za pomocą miernika UV. Strefa 3 pasuje do zwierzęcia wygrzewającego się na otwartej przestrzeni na ziemi. Szkło zatrzymuje UVB, więc świetlówka musi być umieszczona wewnątrz terrarium lub nad otwartą częścią pokrywy.

Długość dnia zależy od pory roku: 12-14 godzin latem i krócej w półroczu zimowym. Lampę punktową włączaj na 5-7 godzin w środku dnia.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Acanthodactylus erythrurus zjada owady i inne drobne stawonogi, w naturze zwłaszcza mrówki. Podawaj urozmaiconą dietę: małe świerszcze, szarańczę, mączniki, karaczany, muchy, jedwabniki i pająki, o wielkości, którą zwierzę może połknąć w całości. Pokarm roślinny nie jest konieczny. Oprószaj pokarm wapniem i regularnie podawaj preparat witaminowy z D3, chyba że zwierzę ma dostęp do UVB.

Młode karm codziennie małymi świerszczami i innymi drobnymi owadami. Dorosłe karm co drugi dzień w sezonie aktywności, tyle, ile zjedzą w ciągu kilku minut. Przed zimowaniem ogranicz karmienie; zwierzę powinno być w dobrej kondycji, ale nie otłuszczone.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Acanthodactylus erythrurus jest szybki, czujny i płochliwy. W razie zagrożenia zakopuje się w piasku i trudno go złapać. Unikaj chwytania zwierzęcia; w stresie odrzuca ogon.

Samce są terytorialne i walczą o przestrzeń. Para powinna mieć dużo miejsca i wiele kryjówek, aby słabsza samica mogła się wycofać. Gatunku nie należy trzymać z innymi gatunkami. Przenoś zwierzę jak najrzadziej.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec ma grubszą nasadę ogona, intensywniejsze żółte plamki przypominające oczka i szerszą głowę, a samica w okresie godowym ma czerwone uda i ogon. Zwierzęta osiągają dojrzałość płciową po 10-18 miesiącach, czyli w pierwszym lub drugim lecie życia.

GODY I KOPULACJA

Gody odbywają się wiosną, od marca do czerwca. Samce są w okresie godowym najbardziej aktywne i najintensywniej ubarwione; obserwuj zwierzęta przez pierwsze dni i rozdziel je, jeśli samica odniesie rany.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja od czerwca do sierpnia. W pierwszym roku zwykle składa jedno zniesienie, później często dwa, zwłaszcza w ciepłych rejonach. Zniesienie liczy 1-8 jaj, średnio 4-5. Wstaw miskę z lekko wilgotnym piaskiem jako miejsce do składania jaj i w tym okresie sprawdzaj ją codziennie.

INKUBACJA

Jaja wyjmuje się zaraz po złożeniu i bez obracania umieszcza w lekko wilgotnym piasku lub wermikulicie. Czas inkubacji nie jest udokumentowany dla tego gatunku; w 25-30 °C jaja innych małych jaszczurek, takich jak *Podarcis muralis* i *Lacerta agilis*, wykluwają się po 35-60 dniach.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają jaskrawoczerwone ogony, są aktywne w dzień, bardzo szybkie i mierzą około 3 cm od pyska do kloaki. Trzeba je karmić codziennie małymi owadami oprószonymi wapniem i zapewnić im silne światło oraz UVB. Najlepiej trzymać je w małych grupach osobników tej samej wielkości lub pojedynczo, jeśli się gryzą.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika ze zbyt niskiej temperatury, zbyt małej ilości UVB, jednostronnej diety i zbyt małej przestrzeni. Typowe z nich to:

- Choroba metaboliczna kości przy zbyt małej ilości UVB i wapnia. Zapewnij UVB i oprószaj pokarm.
- Roztocza i pasożyty wewnętrzne u nowych zwierząt. Nowe zwierzęta trzymaj na kwarantannie, a przed ewentualnym zimowaniem wykonaj badanie kału.
- Rany po walkach lub godach. Rozdziel zwierzęta, gdy pojawią się rany.
- Utrata ogona. Odrasta, ale bez nowych kręgów.
- Problemy z drogami oddechowymi przy zbyt wilgotnym piasku lub zbyt niskiej temperaturze.
- Problemy podczas zimowania u wychudzonych lub chorych zwierząt. Jeśli zwierzę jest chore lub ma niedowagę, nie powinno zimować.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, pełny ogon, gładką skórę i dobry apetyt. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę nie je, traci na wadze lub oddycha z otwartym pyskiem.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.